

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Γ. Κυριακοῦ, Καλλιέργεια τῆς Μεσσηνιακῆς συκῆς. Ἑλλ. Γεωργία 1892.—
 G. Roeding, Ἡ Συμυρναϊκὴ συκῆ ἐν Σμύρνη καὶ Ἀμερικῇ. Γεωργικὸν Δελτίον
 Y.E.O. 1911.— Π. Γενναδίου, Φυτολογικὸν Λεξικόν, 1914.— F. Doflein, Das
 Tier als Glied des Naturganzen (Tierbau u. Tierleben) Bd. II, 1914.— Π.
 Ἀναγνωστοπούλου, Ἐρμηνασμὸς τῆς συκῆς. Δελτίον Γεωργικὸν (Β.Γ.Ε.) τ. XII,
 1921, τ. XIII, 1922.— Περὶ τῆς ἀγρίας καὶ ἡμέρου ἑλληνικῆς συκῆς. Νέα γεω-
 πονικά, Ἔτος 8ον. 3, 1922.

SUMMARY

The increase of fig production by means of appropriate caprification.

The production of figs may be considerably increased by means of methodical caprification of fig-trees. This is obtained by suspending on the tree a few wild figs 1-2 times a week, during the whole period of the appearance of figs. In that way figs are fructified and remain on the tree.

ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ.—Ἀρχαίας βιοχημικῆς παρατηρήσεως ἔρευνα
 καὶ θεωρία — ὑπὸ Μιχαὴλ Στεφανίδου*.

Εἰς τὴν ἀρχαίαν ἑλληνικὴν ἐμπειρίαν ἐφέρετο ἡ βιοχημικὴ παρατήρησις, ὅτι ἡ ἔμμηνος γυνὴ παρουσιάζει χαρακτηριστικὴν ἐπίδρασιν ἐπὶ φαινομένων καὶ πραγμάτων. Οὕτως, ὁ Ἀριστοτέλης εἰς τὴν *Περὶ ἐνυπνίων* πραγματείαν τοῦ¹ λέγει, ὅτι αἱ ἔμμηνοι γυναῖκες, ἐνοπτριζόμεναι, ἀφίνουν ἐπὶ καθαροῦς τῆς ἐπιφανείας τοῦ χαλκοῦ κατόπτρου κηλίδα τινὰ ἢ νεφέλην αἱματώδη. Ἀναφέρει δὲ τὸ φαινόμενον τοῦτο ὁ Ἀριστοτέλης ὡς τινα ἀπόδειξιν τῆς περὶ γενέσεως τῶν ὄντων θεωρίας του, κατὰ τὴν ὁποίαν τὰ αἰσθητήρια ὄργανα, ἔξωθεν ἐπιδρώμενα, διατηροῦν ὁμοίαν τὴν κίνησιν καὶ μετὰ τὴν παῦσιν τῆς ἐπιδράσεως, ἀντὰ τώρα ἐπιδρῶντα ἐπὶ τῶν ἀντικειμένων. Οὕτω δέ, καὶ ἔνεκα τῆς αἱματικῆς ἐκ τῶν ἔμμηνων φλεγμασίας τῶν ὀφθαλμῶν, ἡ ὄρασις, καθισταμένη ἐνεργοτέρα, ἐπιδρᾷ διὰ τοῦ ἀέρος ἐπὶ τοῦ χαλκοῦ φθαρτικῶς.

Ἄλλὰ περισσοτέρας περὶ τοῦ φαινομένου εἰδήσεις παρέχει ὁ Πλίνιος²,

* MICH. STEPHANIDES, *Recherche sur une observation biochimique des anciens et théorie au sujet de cette observation.*

¹ Ἐκδ. Bekker 459b 25-460a 26.

² *Historia Naturalis* (Littré) VII. 13, XXVIII. 23.

ἀπὸ στόματος εἰδικῶν, ἰατρῶν καὶ μαιῶν καὶ ἑταιρῶν. Ἀπὸ τῶν εἰδήσεων δὲ τούτων συνάγομεν, ὅτι τὸ ἐν λόγῳ φαινόμενον παρουσιάζεται εἰς δύο περιπτώσεις: α) ὡς ἀποτέλεσμα τῆς ἐπιδράσεως αὐτῆς τῆς ἐμμήνου γυναικός, καὶ β) ὡς ἀποτέλεσμα τῆς ἐπιδράσεως τοῦ ἐμμηنيκοῦ αἵματος.

Κατὰ τὴν πρώτην περίπτωσιν, ἡ ἐπίδρασις συμβαίνει ἢ ἐξ ἀποστάσεως ἀπὸ τοῦ ὅλου γυναικείου σώματος καὶ μάλιστα διὰ τῆς δράσεως, ἢ ἐκ τῆς ἀμέσου ἐπαφῆς. Οὕτως, ὁ Πλίνιος ἀναφέρει, ὅτι εἰς τὴν Καππαδοκίαν γυναῖκες ἐμμηνοὶ, διαπλανάμεναι διὰ τῶν σιτοφόρων ἀγρῶν, ἀπεδίωκον τὰ παράσιτα ἔντομα τοῦ σίτου, καὶ ὑπὸ τοιούτων ἐπίσης γυναικῶν ἐθεραπεύοντο νοσήματα καὶ ἀπετρέποντο μετεωρολογικὰ φαινόμενα, χάλαζαι καὶ κεραυνοὶ καὶ θύελλαι καὶ ἀνεμοστρόβιλοι. Ἐφ' ἐτέρου δέ, διὰ τῆς ἀπτικῆς δυνάμεως τῆς ἐμμήνου γυναικός ἐμαραίνοντο ἄνθη καὶ βλαστοί, καὶ προσεβάλλοντο τὰ μέταλλα. Κατὰ δὲ τὴν ὡς ἀνωτέρω δευτέραν περίπτωσιν, νῆμα ἐπὶ παραδ., ἐμβαπτισθὲν εἰς ἐμμηνοῦ αἵμα, ἀπέβαλλε τὴν συνεκτικότητά του, ὁμοίως ἢ πορφύρα καὶ γενικῶς τὰ χρώματα ἀπεμαραίνοντο, καὶ διὰ τοῦ τοιούτου αἵματος ἐθεραπεύοντο, ἢ τοῦναντίον προεκαλοῦντο, καταστάσεις νοσηραί. Ἐνομίζετο δ' ἐντονωτέρα ἢ τοῦ φαινομένου ἐκδήλωσις κυρίως: α) ὅταν ἡ ἐπιδρῶσα γυνὴ ἦτο γυμνή, β) κατὰ τὴν πρώτην μέχρι τῆς τρίτης ἡμέρας τῶν ἐμμήνων, γ) κατὰ τὴν ἀρχικὴν αὐτῶν ἐμφάνισιν, δ) κατὰ τινα διαστήματα τριμηνιαῖα, ἔπειτα δὲ ε) ὅταν ἡ ἐμμηνοὶ ῥοὴ συνέπιπτε μετὰ τῆς ἐκλείψεως τοῦ ἡλίου ἢ τῆς δελήνης, ς) κατὰ τὴν νομηνιαίαν, καὶ ζ) κατὰ τὴν ἀνατολὴν τοῦ ἡλίου.

Μεθ' ὅλας δ' ὅμως τὰς πολλαπλᾶς ταύτας, ἀρχαιότερας ἢ νεωτέρας, ὑπὸ τοῦ Πλινίου διδομένας πληροφορίας, οὔτε ὁ Ἴπποκράτης, οὔτε ὁ Γαληνὸς (καθ' ὅσον ἐγὼ τοῦλάχιστον ἠδυνήθην νὰ ἐξακριβώσω)¹ ἀναφέρουν τὸ βιοχυμικὸν τοῦτο φαινόμενον, ἴσως διότι ἐθεωρήθη ὑπ' αὐτῶν ἐκ τῶν συνήθων πλασματικῶν τοῦ λαοῦ θαυμασιῶν, ἀφ' οὗ καὶ ὁ Πλίνιος μετὰ τινος ἐνιαχοῦ εἰρωνείας διηγεῖται τὰ τόσα θαυματικὰ ἔργα τῆς γυναικός, ἐπαγόμενος: «Melius est non credere»². Τοῦ ἱστορικοῦ δ' ὅμως καθήκον εἶναι ὄχι μόνον νὰ ἐπισημαίνῃ τὰ πανταχόθεν παρεχόμενα γνωστικὰ κεφάλαια τῶν ἀρχαίων, ἀλλὰ καὶ νὰ διαβαθμίζῃ ταῦτα κατ' ἀξίαν ἐν τῇ ἐξελικτικῇ σειρᾷ τῆς ἐπιστημονικῆς ἐρεῦνης, ὑποβάλλων ταῦτα εἰς αὐστηρὰν κριτικὴν διερεύνησιν, καὶ διὰ τῆς ἰδίας ἐπὶ τῶν πραγμάτων παρατηρήσεως καὶ τοῦ πειραματικοῦ δ' ἀκόμη ἐλέγχου – διὰ τῆς πειραματικῆς (ὡς

¹ Πβ. Ἰω. Λυδοῦ (ἔκδ. Βόννης) Mens. IV. 77. 10: «Χρυσολαχάνων . . . ἡ γένεσις ἐξ ἐμμήνων γυναικῶν ἐστὶ», Γεωπονικά (ἔκδ. Niclas) I. 14. 1 (V. L.), XII. 20,5.

² XXVIII. 23, 4.

ταύτην ὠνόμασα) *κροικίης*¹. Ἐχων δ' ἐνταῦθα ἐπὶ πλέον ὑπ' ὄψιν ὅτι ὁ Ἀριστοτέλης ἀναμφιβόλως δὲν θὰ υἱοθέτει τὴν φερομένην τότε δόξαν περὶ τοῦ ἀνωτέρου φαινομένου, καὶ μάλιστα προσάγων αὐτὴν ὡς τεκμήριον μιᾶς θεωρίας, ἐὰν δὲν εἶχε τινὰ πίστιν ἐπὶ τὴν ἀλήθειάν της, ἠθέλησα πρὸ ἐτῶν ν' ἀποδείξω τὴν ὡς ἀνωτέρω ἀριστοτελικὴν ἐπὶ χαλκίνου κατόπτρου πείραν, ἀλλ' ἡ δοκιμὴ τὴν ὁποίαν ἀρμολίως συνέστησα, ἀτελῶς ἴσως γενομένη, ἔδωσεν ἐνδείξεις οὐχὶ σαφεῖς, περισσότερο μὲν ἀμφιβόλους ἐπὶ κράματος ὀρειχαλκίνου (ἐκ τοῦ ὁποίου κατεσκευάζοντο τὰ μεταγενέστερα τῶν ἀρχαίων κάτοπτρα) ὀλιγότερον δ' ἐπὶ τοῦ καθαροῦ χαλκοῦ (ὁποῖα ἦσαν τὰ ἀρχαιότερα τῶν κατόπτρων). Ὅπως δὴποτε, ἡ ἀμφιβολία δὲν ἐπέτρεπε τὴν ἀνακοίνωσιν τῆς πειραματικῆς μου ἐρεύνης.

Ἄλλὰ τύχη ἀγαθῆ! Τὴν ζῶσαν πάντοτ' ἐν ἐμοὶ πεποίθησιν ἐπὶ τῆς πραγματικότητος τοῦ ἐν λόγῳ φαινομένου, ἤλθε τελευταίως νὰ δικαιώσῃ μία τις σχετική, ὅπως τυχαία καὶ ἐν ἀγνοίᾳ τῶν ἀρχαίων δεδομένων, παρατήρησις τοῦ Γερμανοῦ ἱατροῦ Schick² εἰς τι γερμανικὸν νοσοκομεῖον, καθ' ἣν ἀνθοδέσμη ῥόδων, εὐρισκομένη ἐν τῷ δωματίῳ γυναικὸς ἐμμήνου, ἐφυλλορρόησεν αὐθημερόν. Ἡ ἔκτοτε δ' ἐν συνεχείᾳ γενομένη πειραμάτισις ἔδειξε τὸ αὐτὸ φαινόμενον ἐπίσης ἐπὶ ῥόδων, μαρανθίνων ἔξ ἀποστάσεως ἐντὸς ἡμισείας ὥρας, καθὼς καὶ ἐπάνω εἰς ἀνεμόνας, τῶν ὁποίων ἐξηλλοιώθη τὸ χρῶμα ἀπὸ τοῦ ἐρυθροῦ εἰς τὸν καστανὸν διὰ τῆς ἀφῆς ἐντὸς τεσσάρων ὥρων. Ἐξεδηλοῦτο δὲ τὸ φαινόμενον ἰδίως κατὰ τὴν πρώτην ἡμέραν τῶν ἐμμήνων, καὶ ἐπαύετο κατὰ τρίτην (ἀκριβῶς ὅπως καὶ ὁ Πλίνιος ἀναφέρει). Παρὰ τὴν ἀπὸ τῆς ἀφῆς ἐπιπέσειν τοῦ αἵματος ἐμμήνου, ἐν ᾧ τοῦτο δὲν συνέβαινε καὶ διὰ τὸ κοινὸν αἷμα. Ἄλλ' εἶναι ἀπορίας ἄξιον πῶς τὰ πειράματα ταῦτα, γενόμενα, ὡς εἴπομεν, ἐν ἀγνοίᾳ τῶν ἀρχαίων σχετικῶν παρατηρήσεων, περιορίσθησαν μόνον εἰς τὰ φυτά, ἐπὶ τῶν ὁποίων καὶ εἶχε τυχαίως παρατηρηθῆναι τὸ φαινόμενον, εἰς τὸ ὁποῖον καὶ ἐδόθη ἡ αἰτιολογία διὰ τῆς ὑποθέσεως, ὅτι εἰς τὸ ἐμμηνοῦ αἷμα ἐνυπάρχει οὐσία τις δηλητηριώδης, ὀνομασθεῖσα *ἐμμηνοτοξίνη* (ménotoxine).

Ἐν τούτοις ἐγὼ ἐπὶ τῶν ἀρχαίων βασιζόμενος εἰδήσεων περὶ τοῦ βιοχημικοῦ τούτου φαινομένου, νομίζω ὅτι δυνάμεθα νὰ τὸ θεωρήσωμεν ὡς ἀποτέλεσμα ἠλεκτρομαγνητικῆς ἀπορροῆς ἢ ραδιενεργίας, ἢ ἄλλης τινὸς (πιθανότερον) ἰδιοτύπου δυναμικῆς καταστάσεως τῆς ἐμμήνου γυναικός. Ἐντεῦθεν δὲ καὶ ἡ τοῦ κράματος ἐπιτυχία πρέπει νὰ ἐκτιμηθῆ ὡς πολυτροπικὴ συνάρτησις ἰδιατέρως συν-

¹ Ἰδὲ ἐμὸν: *Ερμηνεία καὶ κροικίη φυσιογνωστικῶν κεμένων*, ἐν «Ἀθηνᾶς» 40. 1928. σ. 184.

² Ἰδέ: Abderhalden, *Handbuch der biolog. Arbeitsmethoden*, Abt. IV. Teil, 12/II (1932) σ. 399 - 400 (Reuter) 1940, ἰδὲ καὶ Γ. Πανοπούλου, *Ἐγκληματολογικὴ Χημεία*, σ. 125.

θηκῶν, σχετικῶν ὄχι μόνον πρὸς τὴν ποιότητα τῶν ἐπιδρωμένων σωμάτων, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὴν ἰδίαν φύσιν τοῦ ὄργανισμοῦ καὶ τὴν κατὰ συμβεβηγὸς νευρωτικὴν διάθεσιν τῆς ἐκάστοτ' ἐπιδρώσης γυναικός.

Κατὰ τὰνωτέρω, νομίζω ὅτι μὲ τὴν συμβολὴν τῶν ἀρχαίων σχετικῶν παρατηρήσεων καὶ μὲ βάσιν θεωρητικὴν τὴν ὑπόθεσιν περὶ δυναμικῆς τῆς αἰτίας τοῦ ἱστορικοῦ φαινομένου, ἀνοίγεται ἐνδιαφέρον στάδιον πειραματίσεως ἐπ' αὐτοῦ, ὄχι δὲ μόνον ἀπὸ βιολογικῆς, ἀλλὰ καὶ γενικωτέρας φυσικῆς ἀπόψεως.

RESUMÉ

L'auteur montre: 1) Que dans l'empirisme ancien nous trouvons l'observation biochimique que la femme dans sa période des menstrues exerce une influence caractéristique sur des choses et des phénomènes. Ainsi Aristote dans son traité sur les songes, rapporte que le regard d'une femme en cet état produit sur un miroir (de cuivre) un certain nuage ou une tache, plus ou moins durables. Mais beaucoup plus de détails sur le même phénomène sont décrits par Pline dans son Histoire Naturelle, et ces détails sont donnés par des médecins, des sages-femmes et des hétaires. D'après les informations de Pline, le phénomène se présente comme un effet d'une influence immédiate de la femme, dont l'aspect ou le toucher peuvent attaquer le cuivre et l'acier, ternir l'éclat des miroirs, faner les fleurs et les plantes, faire tomber de l'épide blé les insectes nuisibles, calmer les douleurs et guérir les maladies, etc., et d'autre part, comme un résultat de l'influence du sang menstruel qui détruit l'adhérence des fils, arrête l'accès des épileptiques, guérit la fièvre et d'autres affections, et empêche la végétation. 2) Qu'un essai que lui même a fait, il y a beaucoup d'années, pour démontrer la vérité, du phénomène aristotélique, ci-dessus mentionné, n'a donné que des indications incertaines. Cependant ces derniers temps, un médecin allemand Schick tout par hasard et dans l'ignorance des données des écrivains anciens, a observé qu'un bouquet des roses, trouvé dans la chambre d'une femme malade en période menstruelle, s'est fané dans un seul jour, et les expériences suivantes sur les plantes ont montré que l'aspect d'une femme dans une telle situation, fait en effet mourir les fleurs dans l'intervalle de quelques heures, et d'autre part, que le sang menstruel empêche la végétation, et le phénomène a été expliqué par l'hypothèse que dans ce sang se trouve une substance vénéneuse qu'on a nommé ménotoxine. 3) Que se basant sur les éléments multiples rapportés par les écrivains antiques, nous pouvons supposer que

la cause de ce phénomène biochimique doit être recherchée surtout dans une radioactivité ou dans une autre cause dynamique particulière de la femme en période des menstrues, et que par conséquent le succès de l'expérience doit être une fonction de l'état neuropathique de cette femme et de la personne influencée, ou de la susceptibilité des objets. En conséquence, une recherche étendue sur le phénomène, et qui serait basée sur les données empiriques de l'antiquité et sur une hypothèse de cause dynamique, pourrait donner des résultats intéressants, non seulement pour la Biochimie, mais en général pour les sciences physiques.

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΕΙΣ ΜΗ ΜΕΛΩΝ

ANTHROPOLOGIE. — **Les traits «pseudomongoloïdes» (dits mongoliques) dans la race grecque,* par J. Koumaris.** Ἀνεκοινώθη ὑπὸ τοῦ κ. Γ. Ἰωακείμογλου.

Depuis la brève communication sur le sujet présent, devant l'Académie d'Athènes et la Société Hellénique d'Anthropologie¹, nous avons donné plus d'attention sur ces traits suspects. Nous croyons donc de notre devoir, de donner encore une fois un court résumé sur les conclusions de notre enquête plus étendue; une communication détaillée sera présentée bientôt à la Société d'Anthropologie.

Notre but principal fut de savoir, *si les Grecs de l'Asie Mineure dernièrement venus à la Mère Patrie portent ces traits à un plus grand degré; et si ces derniers proviennent d'un croisement mongoloïde.*

Tout d'abord, nous nous permettons d'insister, une fois pour toutes, sur la question de *nomenclature*². C'est un devoir pour nous, Grecs, de nous en occuper et de dévoiler les erreurs des étrangers. Nous redisons donc, que ces variétés du visage est de l'oeil dits «*mongoliques*», n'ont aucune relation, avec les races mongoliques ou mongoloïdes, étant donné que ces traits peuvent apparaître dans toutes les races, sans un croisement avec les mongoloïdes. Il est donc juste de faire usage des expressions: «visage *pseudomongoloïde*», «oeil *pseudomongoloïde*» et «pli *pseudomongoloïde*». Étant donné

* Ἀνεκοινώθη κατὰ τὴν Συνεδρίαν τῆς 20 Μαΐου 1943.

¹) J. Koumaris. Praktika de l'Académie d'Athènes, Séance de, 12.5.1938 (en français).—Comptes rendus de la Soc. Hel. d'Anthropologie, 1936, 1938.

²) J. Koumaris. Einiges z. anthrop. Nomenclatur, Congrès d'Anthropologie, Portugal, 1930.—C. r. de la Soc. Hell. d'Anthr. 1930.